

BLINDMAN

JEAN EPSTEIN LA CHUTE DE LA MAISON USHER

MUZIEK ERIC SLEICHIM

DESINGEL . DI 19 JANUARI 99

FILM MET LIVE MUZIEK

SEIZOEN 98-99 . FILM MET LIVE MUZIEK

Etienne Siebens . Prometheus Ensemble

Charles Chaplin

The Immigrant . Kid Auto Races at Venice Easy Street

dinsdag 15 december 98

Eric Sleichim . BLINDMAN

Jean Epstein

La Chute de la Maison Usher

dinsdag 19 januari 99 . 20 uur . Rode Zaal

Carl Davis . Beethoven Academie

Charles Chaplin

The Circus . The Immigrant

dinsdag 26 januari 99

inleiding door **Yves Knockaert** . 19.15 uur . Foyer
begin 20.00 uur

einde omstreeks 21.10 uur
geen pauze

teksten programmaboekje **Frank van der Kinderen**
coördinatie programmaboekje **deSingel**
druk programmaboekje **Tegendruk**

BLINDMAN

Eric Sleichim muziek en uitvoering
Alex Fostier technisch concept
Diederik De Cock technische realisatie
Veerle Vaes productieleiding

coproductie
BLINDMAN, Internationaal Filmfestival van
Vlaanderen-Gent, Kunstencentrum Vooruit, deSingel

restauratie film
Het Koninklijk Belgisch Filmarchief ism. **Cinecitta del Comune di Bologna** op basis van het origineel in zwart/wit negatief (met Franse tussentitels) van de **Cinémathèque Française** en het zwart/wit positief en de gekleurde nitraatkopie van het **Nederlands Filmmuseum**

LA CHUTE DE LA MAISON USHER (Frankrijk 1928, 35mm copie)

Jean Epstein regie en scenario naar E.A. Poe's *The Fall of the House of Usher* en *The Oval Portrait*
Luis Buñuel regie-assistent
George en Jean Lucus fotografie
Pierre Kéfer decor
Fernand Ochse assistent decor
Ocluse kostuums
Jean Epstein productie

vertolking
Jean Debucourt Roderick Usher
Marguerite Abel-Gance Madeleine Usher
Charles Lamy de gast
en **Pierre Hot**, **Luc Dartagnan**, **Pierre Kéfer**, **Halma Fourniez-Goffart**

OVER JEAN EPSTEIN EN LA CHUTE DE LA MAISON USHER

De geschiedenis is bepaald niet vriendelijk geweest voor Jean Epstein. Ooit werd hij beschouwd als een meester en een vernieuwer van de cinema, maar nu is hij (buiten strikt cinefiele kringen) een zo goed als vergeten naam. Slechts één van zijn veertig films, *La chute de la Maison Usher*, is bekend buiten Frankrijk, en behalve in de Cinémathèque Française zijn er slechts enkele van zijn films te zien.

De Franse regisseur, scenarist, producer, theoreticus, dichter en romanschrijver Jean Epstein werd in 1897 in Warschau geboren. Hij had een Franse vader en een Poolse moeder en werd ingeschreven als Frans staatsburger. Als kind reisde hij veel met zijn moeder en zijn zuster, Marie, die altijd zijn vertrouweling en naaste medewerkster zou blijven. In 1908 vestigde Epstein zich definitief in Parijs. Hij studeerde geneeskunde in Lyon, waar hij de chemicus Auguste Lumière ontmoette, die samen met zijn broer Louis de cinématographe had uitgevonden. Epstein had buiten zijn studies tot dan toe alleen maar belangstelling voor literatuur betoond. In 1920 gaf hij een eigen literair tijdschrift uit dat teksten publiceerde van o.a. Fernand Léger, Blaise Cendrars en Apollinaire. In hetzelfde jaar zag hij *La Roue* van Abel Gance, wat voor hem een beslissend moment bleek. Van dan af raakte hij steeds meer gefascineerd door de cinema, en dat was ook het geval voor de meeste van zijn literaire vrienden. Jean-André Fieschi schreef dat de film in die tijd "een soort belichaming was van de modernistische geest... een celluloid muze, een wetenschappelijk instrument en een instrument van de emoties".

In 1920 publiceerde Epstein *Bonjour Cinéma*, een verzameling essays en gedichten die één lofzang waren op de cinema. Fieschi noemt het "het relaas van een koorts, een hunkering", waarin "de grillige typografie, de afwisselend rijmloze verzen en prozagedeelten, de erratische punctuatie, de plotse woorden in hoofdletters, de illustraties met overlappende perspectieven in kubistische stijl, allemaal verwezen naar het toenmalig cultureel klimaat, en getuigden van een verwantschap met Apollinaire, Cendrars en Dada".

De toon en de voorliefdes van Epstein identificeerden hem meteen als een aanhanger van de eerste avant-garde groep die de cinema zou kennen, en waarvan hij later ook een bewonderd lid werd. Deze groep bestond verder uit 'impressionistische' filmmakers als Abel Gance, Louis Delluc, Germaine Dulac en Marcel L'Herbier. Fieschi zegt dat *Bonjour Cinéma* "een droom" is, "maar dan wel een zeer precieze droom" vergeleken met die van Gance of L'Herbier: "Epstein's verbale lyriek, en zelfs zijn enthousiasme, is technischer en drukt een toetaal inzicht in de cinema uit, waarbij in formele termen elk van de samenstellende elementen wordt beschouwd in relatie tot de andere. Epstein poogde, aanvankelijk intuïtief, zijn methode te formuleren." En "het inaugurele teken" van deze methode is de close-up, het middel dat de cinema zo beslissend onderscheidt van het theater.

Enkele jaren later schreef Epstein: "De cinema is een taal en meer bepaald een taal die de objecten die ze beschrijft levend doet lijken... Er werd al vaak opgemerkt

dat in close-ups delen van het menselijk lichaam of zelfs de meest frigide elementen uit de natuur haast goddelijke proporties krijgen. Via de cinema krijgen een revolver in een lade, een gebroken fles op de grond, de geïsoleerde iris van een oog, de status van personages in een drama... Een close-up van een revolver is niet langer een revolver, het is een revolver-personage, of in andere woorden de drang naar, of wroeging over, een misdaad, mislukking, zelfmoord. Het is zo donker als de verlokkingen van de nacht, helder als de glans van het goud waarnaar men verlangt, stilzwijgend als de passie, plomp, brutaal, zwaar, koud, behoedzaam, dreigend. Het heeft een temperament, gewoonten, herinneringen, een wil, een ziel".

La Chute de la Maison Usher was de laatste film die Epstein maakte voor zijn eigen productiemaatschappij. Het is niet zozeer een bewerking dan wel een amalgaam van verschillende verhalen van Poe: het titelverhaal, uiteraard, maar ook *Ligeia*, *Berenice*, *Silence*, *The Man of the Crowd*, en vooral *The Oval Portrait*. Het werkt zoals een thema-en-variantie compositie "naar motieven van E.A. Poe", en Epstein zelf zei dat het "zijn algemene indruk van Poe" was. Epstein bracht verschillende veranderingen aan in het titelverhaal: Roderick Usher is een schilder; hij en Madeleine zijn nu man en vrouw (i.p.v. broer en zuster); en de vriend die op bezoek komt is zowel hardhorig als verschrikkelijk bijziend. Belangrijkste verandering van al is dat de verteller in de eerste persoon weggelaten is, en vervangen door een vreemd fluctuerende alwetende vertelstijl.

© Marie-Françoise Plissart

De film begint als de vreemdeling halt houdt bij een herberg om er de weg te vragen naar het kasteel van Usher: hij komt er een bezoek brengen aan zijn oude vriend Roderick, wiens jonge vrouw, Madeleine, stervende blijkt te zijn. Wanneer hij Roderick aantreft, blijkt dat deze een groot portret van Madeleine aan het schilderen is, maar geen oog heeft voor haar gezondheid. Er is een dokter in huis, maar Madeleine's ziekte is hem een raadsel. Het duurt niet lang of de vrouw stort in elkaar en sterft, maar Roderick, die gelooft dat ze nog in leven is, probeert de dokter en zijn vriend te weerhouden haar lichaam te begraven. Wanneer ze dan toch uiteindelijk begraven wordt in een grot op enige afstand van het chateau, verzinkt Roderick in een toestand van landerigheid en monotonie. Zijn zintuigen echter worden alsmaar scherper. Op een nacht barst een vreselijk onweer los. Roderick kijkt en luistert aandachtig aan het raam, en Madeleine verrijst traag uit de grot en komt naar hem toe, terwijl tegelijkertijd de bliksem inslaat en het kasteel in lichterslaai zet. Net voor het volledig door vlammen wordt verteerd, leidt zij Roderick en zijn vriend uit het inferno in veiligheid.

Garbicz en Klinowski noemden *La chute* "een poëtische horrorfilm - de meest markante in zijn genre in de geschiedenis van de film" en "een soort anthologie van de taal van de Franse film voor de komst van de klank". De atmosfeer (want daar is het Epstein vooral om te doen) wordt bereikt door "een voorbeeldig gebruik van zowel natuurlijke middelen als technische expertise. Epstein schoot de locaties in het sombere herfstlandschap van de

moerassige Sologne-streek. Hij legt voortdurend de nadruk op elementen uit het decor zoals de kandelaars in de enorme, lege kamers van het kasteel. Er worden vooral trage panoramische en rijopnamen gebruikt, en de manier waarop met variabel licht wordt gespeeld mist zijn effect niet. Een sleutelrol speelt de dubbele belichting en de truuk- en slow motion-fotografie: de dwarrelende bladeren, de slinger van de klok, boeken die vanzelf uit hun rekken vallen, spookkandelaars die de begrafenisstoet begeleiden. Al deze elementen samen resulteerden in een onnabootsbare, elegische film".

Henri Langlois, de legendarische stichter-conservator van de Cinémathèque Française, klonk al even enthousiast over dit "perfecte werk", waarin "alles bijdraagt tot z'n eenheid... Aangezien de Franse impressionistische filmschool de film altijd beschouwd heeft als een soort visuele symfonie, kunnen we de film van Epstein als het filmisch equivalent van de werken van Debussy beschouwen".

DE RESTAURATIE

La Chute de la Maison Usher werd recent gerestaureerd door het Koninklijk Belgisch Filmarchief en het is deze gerestaureerde kopie die vanavond gebruikt wordt. Er werd gewerkt op basis van het origineel negatief dat bewaard wordt door de Cinémathèque Française. Twee gedeeltelijk getinte nitraatkopieën - respectievelijk in het bezit van het Nederlands Filmmuseum en het Uruguaans Filmarchief in Montevideo - werden gebruikt als referenties voor de reconstructie van de originele kleuren, die konden worden gereproduceerd dankzij het Desmet-color-systeem. Dankzij de huidige restauratie komt Jean Epstein's gedurfde, gesofisticeerde esthetiek eindelijk weer tot zijn recht.

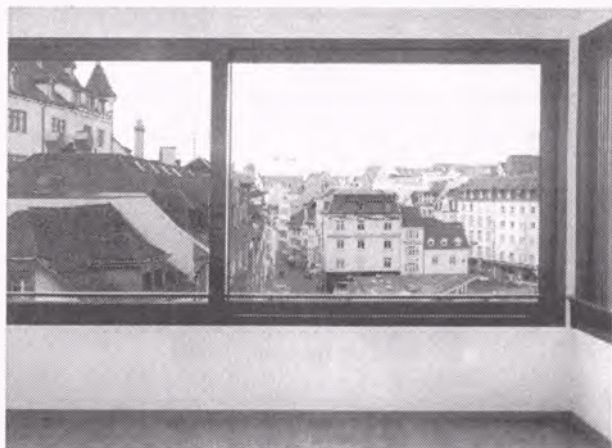

DE MUZIEK

Met deze voorstelling voorziet BLINDMAN andermaal een klassieker uit het stille film-repertoire van originele live muziek. Na de begeleidingen van de Japanse avant-garde film 'Kurutta Ippei' van Teinosuke Kinugasa en Buster Keaton's komische 'Steamboat Bill Junior', liet Eric Sleichim zich dit maal leiden door het horror-gegeven. Op de beklievende beelden van Epstein's meesterwerk schrijft Eric Sleichim een driedimensionale begeleiding voor soloxafoon en gespecialiseerde klankvormingen. De muzikant kruipt in het vel van het hoofdpersonage Roderick en parallel met diens hallucinaties doet ook hij de klank verschuiven, wegglijden en verdraaien tot men nog nauwelijks de oorspronkelijke saxklank herkent. De dialoog tussen muzikant en beeld dompelt de toeschouwer onder in de beklemmende wereld van Edgar Allan Poe. Alle klanken worden live gemanipuleerd.

DIENER & DIENER . STADSGEZICHTEN

TENTOONSTELLING VAN 29 JANUARI 99 TOT 7 MAART 99
OPEN VAN DI TOT EN MET ZO VAN 14 UUR TOT 18 UUR
TOEGANG GRATIS

Rondleiding in de tentoonstelling op zaterdag 30 januari 99
en op zaterdag 20 februari 99 . telkens om 15 uur
prijs 150 F . Rondleiding voor groepen van maximum 20
personen kan u aanvragen op een datum naar keuze
groeps prijs 2300 F . inlichtingen en reservatie: bespreekbureau
deSingel 03/248.28.28

Gemeentekrediet
GROEP OCMWA

De Standaard
Informatie op uw niveau.

Knack
VERBODERT

deSingel wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de Provincie en de stad Antwerpen.

deSingel

hoofdingang en bespreekbureau

Desguinlei 25 . 2018 Antwerpen

tel. 03/248.28.28 . fax 03/248.28.00 . www.desingel.be

openingsuren ma-vr 10-19 uur . za 16-19 uur

administratie

Jan Van Rijswijcklaan 155 . 2018 Antwerpen

tel. 03/244.19.20 . fax 03/244.19.59 . info@desingel.be